

Ljubeznjiva mati! Vse, kar koli imate radi, in kar koli Vas razveseljuje in osrečuje, Vam vošim vsaki dan, posebno pa danes, ko obhajate svoj veseli god. Bog Vas ohrani še dolgo dolgo zdrave in vesele in dobre

V L o k i —

svoji

hčerki

J o a n i.

Ljuba sestra! Za Tvoj veseli god ti ne morem dati družega vezila, kakor priserčno vošilo s temi le besedicami: Bodi zdrava in vesela; nikoli nobena naj manjša stvarica naj ne žali Tvojega dobrega serca. Tako iz serca želi in Bogá za Te prosí

Tvoj

brat

V T e r n o v e m —

B l a ž e.

Iz dnevnika nekega starega učitelja.

25. febr. Večkrat mi moji prijatli tožijo, da jim učenci radi iz šole ostajajo. To se pri meni le redko zgodi. Danes je bilo prav neugodno vreme, in lej, prišlo je vendar veliko učencev v šolo. Kaj jih neki tako k meni vleče? berž ko ne druge reči, ki jih združujem z naukom, kakor postavim: petje, povesti, podobe i. t. d. Napravil sem si namreč malo zbirko različnih podob iz svetega pisma in nekaj iz naturopisja. Imam pa to navado, da učencem ne pokažem več podob na enkrat, ampak le eno, največ dve ali tri. Otroci so zelo radovedni, in če se jim radovednost naenkrat preveč nasiti, se preobjedo, in več jih reči ne mikajo.

26. febr. Danes je prišel moj tovarš učitelj iz G . . k meni, in me je nagovoril, da bi šel rad v mojo šolo pogledat. Rad mu dovolim, ker sem se že davno prepričal, da je za učence dobro, če pride kterikrat kdo v šolo; samega učitelja se že otroci naveličajo; treba je tedaj, da jih včasih še kdo drugi kaj nagovori; to ima veliko v sebi. Peljal sem tedaj svojega prijatla učitelja v šolo; vidilo se je učencem na bistrih in priljudnih pogledih, kako radi bi se odrezali, ako bi bili vprašani. Najpred začnem jaz izpraševati, potem pa tudi prosim svojega tovarša, da naj jih kaj popraša, in res, odgovarjali so, kakor bi bili orehe stresali, da je bilo kaj. Iz tega se prepričam, kako dobro je, če pride včasih kak ptujec v šolo.

Podučno berilo za mladost.

XIV.

Naravoslovje.

2. Z r a k.

Kako različni in mnogi so božji darovi, ki jih človek in vse stvari na svetu uživajo! Človek dobiva vsakdanji kruh,

živini raste travica, ptički imajo za jed zernica in červičke, čebelicam duhtí med v cvetji, da ga nabirajo. Vsaka stvar do-
biva svoj živež, ki ji ga daje dobrotljivi stvarnik. Ena reč pa
je, brez ktere bi ne mogla živeti nobena stvar na zemlji, to je
zrak, ki pa ga nobena stvar ne išče, ker ta navdaja vse prostore,
in je povsod, kjer koli ga je treba. Zrak neprenehoma sili v
človeške in živalske pljuča, in še celó spanje ga ne vstavi,
ter spreminja povžiti živež v kri in en del kervi zopet v zrak,
ki jo človek izdiha. Izdihani zrak pa ni za življenje. Učeni ime-
nujejo zrak, ki ga dihamo, navadni, čisti ali za življenje
potrebni zrak, — izdihanemu zraku pa pravijo zadušljivi ali du-
šivni zrak. Čistega zraka potrebujejo vse stvari, da morejo
živeti. Zrak oživlja ljudi, živali in rastline, in še celó ogenj.
Ne les, ne oglje, ne luč ne more goreti brez čistega zraka.
Akoravno pa zrak vse stvari oživlja, ima pa tudi to lastnost,
da stvari razdeva in jih nekako v zrak spreminja. Tudi merv-
tvo človeško truplo zrak razdene, če se ne mazili t. j. če se
ne prevleče z nekako smolo, skozi ktero zrak ne more. Za-
voljo tega barvajo tudi lesene strehe z oljnato barvo in zlaté
reči, da jih zrak ne razjé tako kmali. Zrak tedaj stvari o-
hranjuje, in jih ob enem tudi pokončuje. Rastline serkajo zrak
v sé, in dajejo tako po zraku živež stebelu, perju in cvetju.
Perje ali listiki dajejo zopet živež gosenci, ki se spreminjajo
v gosenčino meso. Tiček priletí na drevo, pobere gosenco, jo
požré, in ta se mu v želodcu zopet spremeni v meso. Pod
drevesom preží mačka in željno cedí sline po tičku. Mladi
tiček komaj priskaklja nekoliko po tleh, ga že vjame mačka, in
kmali ga ima v želodcu. Pa tudi mačka pred ali potlej po-
gine, in zrak spremeni nje truplo zopet v pervinske zračne
dele. Tako zrak vedno dela v naravi, akoravno človek na to
ne misli. Zrak je tujši od vode, pa ima vendar svojo težo;
kolikor teži čeber vode, ravno toliko teži 800 čebrov zraka.
Ako bi zrak ne bil težek, bi ne ruval in ne lomil dreves, ne
odkrival hiš, bi čolna ne gnal po vodi i. t. d. Kakor plava
riba s plavutami po vodi opiraje se na vodo, tako opira se
tudi tič s perutami na zrak, kedar leta. V pretankem zraku,
ali ako bi celó zraka ne bilo, bi tudi tič ne mogel letati. Zrak
tisčí na vse reči, in je tudi stegljiv in skerčljiv, da se dá stis-
niti v ozek prostor, pa se naglo zopet stegne, če stis odjenja.
Ako potegneš sapo ali zrak iz kake votle reči, pritiska vnanji

zrak s silo v njo; zato se votel ključ, iz kterega se zrak potegne, lahko obesi na ustnice. Ako vtakneš cev v vodo, in zrak iz nje serkaš, vstaja voda v prasno cev, ker jo vnanji zrak v njo tisči. Ravno tako se godí tudi pri brizgljah, ognjenih škro-pivnicah i. t. d. Kako je zrak težek, nam kaže zrakomer. To je neka steklenasta, blizo 3 čevlje dolga cev, na enem koncu zalita, na drugem pa nekoliko zavita in odperta; vanjo se dene živega srebra, pa tako, da ni v nji celó nič zraka; potem se pokonci postavi, da je odperta konec spodej. Kedar se srebro vstavi, ne izteče spodej srebro pri odperti luknji. Ko bi se zaliti konček cevi odbil, bi zrak berž vanjo planil, in bi srebro doli potlačil, da bi spodej izteklo. Zrakomer kaže tedaj sploh, kako težek je zrak, in po tem se tudi more nekoliko spoznati vreme. Kedar srebro vstaja, kaže to, da bo lepo vreme, ker težji zrak nima v sebi deževnih soparjev, in se tedaj ni bati dežja. Kedar pa v cevki srebro pada, je znamenje to, da bode kmali dež ali veter, ker je zrak ložejí, in ima tedaj več vodenih soparjev v sebi. Vendar pa se ne more vselej ter-dno zanašati na zrakomer, zakaj vreme je in tudi zrak večkrat po devet misel na dan. Podnebni zrak ni nikjer popol-noma čist, ampak več ali manj so raztopljene v njem mnoge reči. Naj čistejši je po gorah; tedaj je ondi tečniši, kakor v mnogih dolinah ali celó v mestih, kjer puhti v zrak mnogo drugih reči, ki ga onečistujejo. Naj več skazenega zraka je pa po stanisčah, kjer stanuje veliko ljudi, ali kjer je veliko živali, tako tudi v stanicah, ki so dolgo zaperte, in ki so nizke in mokre, novo zidane i. t. d. Sprideni zrak pa se nikakor ne popravi s kakim kadenjem, kakor imajo tu pa tam navado; če hočemo sprideni zrak z dobrim čistim nadomestiti, moramo večkrat odpirati vrata in okna, in to ne samo po letu, ampak tudi po zimi, akoravno bi se nam kurjava smilila. Človek v čistem zraku ložeje diha in se veliko bolje počuti, kakor v nečistem in spridenem; ta skušnja tedaj nas mora prepričati, kako zdrava je in kako dobro tekne čista sapa ne le ljudem, ampak tudi živalim. Glejmo tedaj, da bomo v stanicah imeli čisti, zdrav zrak, in ognili se bomo veliko betegam in boleznim.